

Prof. dr hab. dr h.c. Marek Konopczyński
Uniwersytet w Białymstoku
KNP PAN

**Recenzja dorobku naukowego doktora Janusza Zielińskiego
w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk
społecznych w dyscyplinie pedagogika**

Problematyka resocjalizacyjnej funkcji aktywności fizycznej i sportu jest mi bliska od wielu lat. Pisałem na ten temat w wielu swoich publikacjach w których uzasadniałem od strony teoretycznej i badawczej wartość pedagogiczną metody resocjalizacji poprzez aktywność fizyczną i sportową jako metody uniwersalnej i możliwej do realizacji w każdej placówce wychowawczej oraz w środowisku otwartym. Opracowałem też na podstawie wyników swoich badań i analiz teoretycznych metodę resocjalizacji poprzez aktywność sportową w ramach zaprojektowanych metod twórczej resocjalizacji.

Dlatego też z zainteresowaniem przystąpiłem do lektury monografii doktora Janusza Zielińskiego zatytułowanej *„Resocjalizacyjne konteksty aktywności fizycznej”* oraz całego dostarczonego dorobku publikacyjnego, starając się wychwycić wątki naukowe i badawcze wzbogacające moją wiedzę na wspomniany temat.

1. Dane biograficzne

Doktor Janusz Zieliński w 1994 roku uzyskał magisterium z pedagogiki w specjalności resocjalizacja w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Rzeszowie na podstawie pracy magisterskiej zatytułowanej: *„Wartości a przestępczość. Wartości preferowane przez osoby dopuszczające się czynów przestępczych”*, natomiast w 1996 został magistrem wychowania fizycznego w specjalności nauczycielskiej, również w WSP Rzeszów na tym samym Wydziale Pedagogicznym. Tytuł kolejnej pracy magisterskiej brzmiał *„Pozycja nauczyciela wychowania fizycznego w świetle wypowiedzi uczniów szkół średnich”*.

W 2005 roku mgr Janusz Zieliński obronił pracę doktorską i został doktorem nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki na Uniwersytecie Jagiellońskim na Wydziale

Filozoficznym (17.03.2005 r.). Tytuł rozprawy doktorskiej: *„Spójność postaw religijnych a efektywność resocjalizacji w grupie młodocianych przestępców”*. Promotorem pracy był prof. dr hab. Mieczysław Radochoński a recenzentami prof. dr hab. Bronisław Urban i prof. dr hab. Lesław Pytka.

Habilitant od 1996 roku nieprzerwanie jest pracownikiem (adiunktem) w Uniwersytecie Rzeszowskim ale także w latach 1993-1998 pracował w Zespole Szkół Ekonomicznych w Rzeszowie w charakterze nauczyciela, w latach 1996 –2001 w Ognisku Wychowawczym w Budziwoju jako wychowawca i nauczyciel, a od roku 2001 do chwili obecnej pracuje w Zespole Szkół nr 5 w Rzeszów jako nauczyciel dyplomowany. Dodatkowo na umowę zlecenie pracował w latach 2006–2014 w Akademii Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi oraz w latach 2005 i 2010 w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Krośnie.

2. Osiągnięcia naukowe

Doktor Janusz Zieliński jako główne swoje osiągnięcie naukowe wskazał monografię naukową, pt. *„Resocjalizacyjne konteksty aktywności fizycznej”*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2023, s. 256 ISBN: 978-83-8277-096-4 II.

Oprócz tej monografii Habilitant posiada dorobek piśmienniczy pod postacią wydawnictw zwartych (jedna pozycja współautorska) do których należy:

1. J. Zieliński, *„Edukacyjne konteksty przeciążenia informacyjnego współczesnej młodzieży”*, Wydawnictwo UR, Rzeszów 2021,
2. Warchoń K., Zieliński J., *„Planowanie zajęć wychowania fizycznego w rocznym cyklu nauczania szkoły podstawowej: podręcznik dla studentów kierunku Wychowanie fizyczne, nauczycieli wychowania fizycznego”*. Rzeszów, Uniwersytet Rzeszowski, 2020,
3. J. Zieliński, *„Pryzmaty współczesnego wychowania”*, Wydawnictwo „Druk Sowa”, Warszawa 2014,
4. J. Zieliński, *„Wybrane aspekty wychowania do aktywności fizycznej”*, Wydawnictwo „Amelia”, Rzeszów 2013,

5. J. Zieliński, *„Uspołecznianie młodych przestępców. Wybrane determinanty skuteczności oddziaływań resocjalizacyjnych w grupie młodocianych przestępców”*, Wydawnictwo „Amelia”, Rzeszów 2012,

6. J. Zieliński, *„Sacrum młodych przestępców”*, Wydawnictwo „Amelia”, Rzeszów 2012.

Obok wspomnianych powyżej monografii, doktor Janusz Zieliński opublikował również kilkanaście współautorskich i autorskich rozdziałów w monografiach naukowych innych autorów:

1. Zieliński J., Sakowska-Kamińska B., Changes of emotional tension gymnasts in sports acrobatics. W: Ružbarský P. (zost.) *Acta Facultatis exercitationis corporis universitatis Presoviensis*, Prešov: Prešovská univerzita, Fakulta športu, 2012, s. 258–266.

2. Zieliński J., Sakowska-Kamińska B., Differentiation in locus of control in thrill seeking sportsmen in the context of their accident causing during competitions. W: Čech P. (ed.) *Acta Facultatis exercitationis corporis universitatis Presoviensis*. No. 3. Prešov, Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta športu, 2013, s. 139–144.

3. Zieliński J., Sakowska-Kamińska B., A natural inclination to shyness in the situation of social exposition as a determinant of success in sport. W: Kosiewicz J., Obodyński K. (eds.), *Social sciences of sport: assumption and perspectives*. Rzeszów, Warszawa, University of Rzeszów, Warsaw Academy of Physical Education, 2013,

4. Paško W., Dydek J., Zieliński J., Hulewicz T., Śliż M., Dziadek B., Przednowek K., Assessing Psychomotor Abilities in Handcyclists using Computerized Tests: An Initial Study. W: Capelli C., Verhagen E., Pezarat-Correia P. (ed.), *Proceedings of the 10th International Conference on Sport Sciences Research and Technology Support*, Valletta, Malta 27–28 October 2022. Valletta: SciTePress, 2022, s. 137–142,

5. Zieliński J., Trudności zawodowe nauczyciela wychowania fizycznego motywacją do podejmowania działań dydaktyczno-wychowawczych. W: Cynarski, Bajorka W. (red.), *Problemy kultury fizycznej i zdrowotnej w ujęciu holistyczno-humanistycznym*. Rzeszów, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2009, s. 80–90.

6. Zieliński J., Subjective determinants of candidates' for P.E. teacher occupational identity = Subiektywne determinanty tożsamości zawodowej kandydatów na

nauczycieli wychowania fizycznego. W: Zadarko E., Barabasz Z. (eds.), Rzeszów; Kolbuszowa Dolna, Uniwersytet Rzeszowski. Wydział Wychowania Fizycznego; Grafmar, 2009 s. 81–94.

7. Zieliński J., Klimat placówki determinantem motywacji zawodowej nauczyciela wychowania fizycznego. W: Zadarko E, Barabasz Z. (red.), Akademicka kultura fizyczna na przełomie stuleci. T. 2, Uwarunkowania historyczno-socjologiczne. Krosno: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, 2009, s. 373–384. Seria: Prace Naukowo-Dydaktyczne Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Krośnie, z. 43

8. Zieliński J., Analiza wypalenia zawodowego nauczyciela wychowania fizycznego. W: Cynarski J.W., Bajorek W. (red.), Problemy kultury fizycznej i zdrowotnej w ujęciu holistyczno-humanistycznym. Rzeszów, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2009, s. 91–100.

9. Zieliński J., Analiza tożsamości zawodowej nauczyciela wychowania fizycznego. W: Cynarski J.W., Bajorek W. (red.), Problemy kultury fizycznej i zdrowotnej w ujęciu holistyczno-humanistycznym. Rzeszów, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2009, s. 53–67.

10. Szczudło M., Zieliński J., Działalność sekcji kolarskiej Klubu Uczelnianego Akademickiego Związku Sportowego Uniwersytetu Rzeszowskiego. W: Warchoń K. (red.), Wychowanie fizyczne w szkole w okresie reformy programowej systemu edukacji. Krosno, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Krośnie, 2011, s. 505–520.

11. Zieliński J., Sakowska-Kamińska B., Changes of Emotional Tension in MMA Sportsmen. W: Cynarski W. J., Kosiewicz J., Obodyński K. (red.), Sport in the context of social sciences. Rzeszów, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2012, s. 115–134.

12. Zieliński J., Sakowska-Kamińska B., Skłonności zawodników do zachowań nieśmiałych w sytuacji ekspozycji społecznej determinantem ich sukcesów sportowych. W: Kosiewicz J., Michaluk T., Pezdek K. (red.), Nauki społeczne wobec sportu i kultury fizycznej. Wrocław, Wydawnictwo Akademii Wychowania Fizycznego, 2013, s. 129–

137. 8. Seria: (Studia i Monografie Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, nr 114).

13. Görner K., Zieliński J., Jurczak A., Relacje pomiędzy grupami osób o zachowaniach ryzykownych a sportowcami wybranych dyscyplin ekstremalnych. W: Żmudzka Brodnicka M., Szulc A., Niespodziński B., Żukow W. (red.), *Zdrowie, sprawność i edukacja w krajach Grupy Wyszehradzkiej*. Bydgoszcz, Wydawnictwo Athenae Gedanenses Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, 2013, s. 99–109.

14. Zieliński J., Jurczak A., Ozimek M., Görner K., Sport determinantem jakości życia osób niepełnosprawnych. W: Pezdan-Śliż I. (red.), *Kultura fizyczna w rehabilitacji życiowej osób niepełnosprawnych*. Rzeszów, Zakład Pedagogiki. Wydział Wychowania 5 Fizycznego. Uniwersytet Rzeszowski, 2014, s. 9–20.

15. Mazur-Rylska A., Czarny W., Zieliński J., Psychopedagogiczna jazda konna osób niepełnosprawnych jako składowa programu jeździectwa terapeutycznego. W: Przydział M., Drozd S. (red.), *Aktywność ruchowa rozwojową formą życiową osób niepełnosprawnych*. Rzeszów, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2014, s. 90–103.

16. Jurczak A., Zieliński J., Görner K., Wilk E., Media i sport w rewalidacji osób niepełnosprawnych W: Pezdan-Śliż I. (red.), *Kultura fizyczna w rehabilitacji życiowej osób niepełnosprawnych*. Rzeszów, Zakład Pedagogiki. Wydział Wychowania Fizycznego. Uniwersytet Rzeszowski, 2014, s. 102-112.

17. Görner K., Jurczak A., Zieliński J., Educational and family determinants of physical activity development of young people in their leisure time. W: Niespodziński B., Kostencka A., Gotowski R.(ed.), *Activity & education – physical culture in three european countries*. Bydgoszcz: Ośrodek Rekreacji, Sportu i Edukacji w Poznaniu: Wydawnictwo Naukowe – Akademia Sportu i Nauki, 2015, s. 56–73.

18. Zieliński J., Zróżnicowanie napięcia emocjonalnego zawodników wybranych dyscyplin paraolimpijskich w kontekście ich sukcesów sportowych W: Żegleń P., Grzywacz R.(red.), *Społeczne i ekonomiczne aspekty niepełnosprawności*. Rzeszów: Wydawnictwo Oświatowe FOSZE, 2016, s. 143–164;

Ponadto Habilitant posiada rozprawy i artykuły naukowe autorskie i współautorskie. Można do tego dorobku zaliczyć następujące teksty:

1. Śliż M., Przednowek Karolina H., Kapuściński P., Dziadek B., Godek Ł., Warchoń K., Zieliński J., Przednowek K.: Characteristics of the level of psychomotor abilities of female handball players. *BMC Sports Science, Medicine and Rehabilitation*; 2022, 14(1),
2. Paśko W., Śliż M., Paszkowski M., Zieliński J., Polak K., Huzarski M., Przednowek K.: Characteristics of Cognitive Abilities among Youths Practicing Football. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 2021, 18(4)
3. Zieliński J., Analiza funkcjonowania interpersonalnego miłośników sportów ekstremalnych. *Przegląd Naukowy Kultury Fizycznej Uniwersytetu Rzeszowskiego*. 2007, t. 10, z. 1, s. 38–48.
4. Zieliński J., Professional motivation of physical education teacher in consideration of educational success and selected outside schools impact factors. *Acta Facultatis exercitationis corporis universitatis Presoviensis*. 2009, nr 3, s. 66–72,
5. Zieliński J., Analysis of the selected occupational motivation determinants for P.E. teacher. *Acta Facultatis exercitationis corporis universitatis Presoviensis*. 2009, nr 3, s. 73–80,
6. Zieliński J., Samoakceptacja człowieka wyznacznikiem jego skłonności do różnicowania zachowań ryzykownych. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Informatyki, Zarządzania i Administracji w Warszawie*. 2013, z. 4, s. 308–321,
7. Wilk R., Zieliński J., Passion and determination of the disabled succeeding in sports. *Scientific Review of Physical Culture*. 2013, Vol. 3, No. 4, p. 164–168,
8. Görner K., Zieliński J., Jurczak A., Interpersonal functioning in individuals who practise extreme sports and those who prefer hazardous behaviour. *Journal of Health Sciences*. 2013, Vol. 3, No. 13, p. 178–189,
9. Zieliński J., Görner K., Jurczak A., Interpersonal behaviors of people belonging to the risk orient group. *Acta Universitatis Matthiae Belii, Physical Education and Sport*. 2013, Vol. 5, No. 2, p. 186–196,

10. Görner K., Jurczak A., Zieliński J., Wilk E., Duma W., Aktywność fizyczna młodzieży w czasie wolnym na tle wybranych uwarunkowań. *Journal of Health Sciences*. 2014, Vol. 4, No. 13, s. 266–284,
11. Ozimek M., Görner K., Jurczak A., Zieliński J., Główne kierunki współczesnego systemu przygotowania sportowców wysokiej klasy. *Journal of Health Sciences*. 2014, Vol. 4, No. 13, p. 17–25,
12. Görner K., Zieliński J., Jurczak A., The hostility syndrome as a profile differentiating football spectators. *Baltic Journal of Health and Physical Activity*. 2016, Vol. 8, No. 1, p. 51–57,
13. Momola I., Zieliński J., Grzywacz R., Niewczas M., The diversity of emotional tension and strength among sportsmen of martial arts and team-sport games. *Scientific Review of Physical Culture*. 2016, 6(2), p. 22–30,
14. Zieliński J., Syndrom wrogości profilem różnicującym uczniów o odmiennych poziomach uzdolnień poznawczych. *Kwartalnik Edukacyjny*. 2016, nr 84, s. 61–74.
15. Zieliński J., Syndrom egocentryzmu profilem ujawniającym się u uczniów ze zróżnicowanymi uzdolnieniami edukacyjnymi *General and Professional Education*. 2016, nr 4, s. 53–59,
16. Zieliński J., Skłonności do hipertrofii edukacyjnej przyczyną trudności w funkcjonowaniu społecznym współczesnej młodzieży, *General and Professional Education*. 2016, nr 2, s. 65–70, 17. Zieliński J., Grzywacz R., Wilk R., Tendencies to muscle dysmorphia among men training silhouette sports. *Scientific Review of Physical Culture*. 2017, 7(1), p. 95–106.
18. Zieliński J., Poczucie osamotnienia współczesnego dziecka ze skłonnością do hipertrofii edukacyjnej, *General and Professional Education*. 2017, nr 2, s. 36–42,
19. Zieliński J., Sukces edukacyjny uczenia w kontekście jego ekspozycji społecznej, *General and Professional Education*. 2018, nr 2, s. 32–40,
20. Zieliński J., Wymiar edukacji integracyjnej ucznia ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi. *General and Professional Education*. 2018, nr 1, s. 44–50.

21. Zieliński J., Wilk R., The location of the sense of control and the precision of tennis service. *Scientific Review of Physical Culture*. 2018, 8(4), p. 108–115.

Doktor Janusz Zieliński brał też czynny udział w kilkudziesięciu konferencjach i sympozjach naukowych polskich i zagranicznych na których wygłosił referaty dotyczące związków sportu z pedagogiką. Habilitant był również członkiem międzynarodowego projektu badawczego w ramach grantu naukowego Ministerstwa Nauki, Badań i Sportu Republiki Słowackiej oraz Słowackiej Akademii Nauk pt. „Miejsce turystyki pieszej oraz sportu i aktywności fizycznej na łonie natury w sposobie życia ludności w wieku 19–25 lat”. 2012– 2014. Uzyskane wyniki badań przedstawił w artykule: K. Görner, A. Jurczak, J. Zieliński, E. Wilk, W. Duma, Physical activity of youth in their leisure time on the selected background, *Journal of Health Sciences*. Radom, Vol. 4, No. 13(2014), s. 266–284.

Był także kierownikiem projektu badawczo-dydaktycznego w ramach programu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą: „Społeczna odpowiedzialność nauki – Popularyzacja nauki i promocja sportu pt. Akademicki Sport Integrycyjny”, (SONP/SP/514443/2021) a uzyskane w wyniku realizacji grantu wyniki przedstawił na Międzynarodowej Konferencji: 10th International Conference on Sport Sciences Research and Technology Support (icSPORTS 2022), Malta w referacie pt. „Assessing Psychomotor Abilities in Handcyclists using Computerized Tests: An Initial Study” (27–28.10.2022 r.).

Doktor Janusz Zieliński zasiada w międzynarodowych i krajowych organizacjach i towarzystwach naukowych, min.: International Martial Arts and Combat Sports Scientific Society, International Society for the Social Sciences of Sport, Polskie Towarzystwo Nauk Społecznych o Sporcie.

Habilitant odbył też kilka staży w instytucjach naukowych, a w tym: w Instytucie Pedagogicznym Przykarpackiego Uniwersytetu Narodowego im. Wasyla Stefanyka w Iwano-Frankiwsku (Ukraina), 2014, Lwowskim Państwowym Uniwersytecie Kultury Fizycznej im. Iwana Boberskiego (Ukraina), 2018.

Habilitant był także członkiem projektu Unii Europejskiej pt. „Granie bez granic” Polsko-słowacka wymiana doświadczeń w dziedzinie sportu akademickiego oraz promocji aktywności fizycznej; 2007–2013, a także kierownikiem zespołu badawczego WHO (World Health Organization) „HEPA promotion in socially disadvantaged groups” („Promocja HEPA w grupach nieprzystosowanych społecznie”) w ramach projektów badawczych HEPA EUROPE European network for the promotion of health – enhancing physical activity 2013–2014, oraz członkiem zespołu badawczego WHO (World Health Organization) „Sport clubs for health” („Działalność klubów sportowych w aspekcie poprawy zdrowia”) w ramach projektów badawczych HEPA EUROPE European network for the promotion of health – enhancing physical activity 2013–2014.

Podsumowując dorobek naukowo-badawczy Habilitanta na który składają się wydawnictwa zwarte (bez pozycji wydawniczej wskazanej jako główne osiągnięcie naukowe), rozdziały w książkach innych autorów, rozprawy i artykuły opublikowane w czasopiśmie naukowych, czynny udział w konferencjach naukowych, udział w grantach badawczych oraz uczestnictwo w gremiach naukowych, należy stwierdzić, iż sprawia on pozytywne wrażenie pod względem liczbowym a także można zauważyć, iż Doktor Janusz Zieliński jest konsekwentny w swoich poszukiwaniach naukowych i empirycznych, skupiając się głównie na wielorakich funkcjach aktywności fizycznej i sportu w działaniach i oddziaływaniach wobec rozmaitych środowisk społecznych.

Merytoryczna analiza wspomnianego dorobku piśmienniczego Habilitanta wskazuje na Jego praktyczne zorientowanie w zakresie funkcji aktywności fizycznej i sportu w życiu człowieka funkcjonującego w rozmaitych środowiskach społecznych.

Można zadać sobie w tym miejscu pytanie, na ile owa praktyczność i użyteczność myślenia Habilitanta posiada cechy naukowe i wnosi do pedagogiki resocjalizacyjnej traktowanej również jako nauka teoretyczna określone wartości poznawcze?

Chciałbym w tym miejscu zaznaczyć, iż recenzent od dawna stoi na stanowisku, że pedagogika resocjalizacyjna a szerzej nauki o resocjalizacji są z samego założenia naukami upracticznionymi a teoretyczne konteksty mają za zadanie przede wszystkim

uzasadnić określone sposoby metodycznego postępowania wobec osób i grup społecznych poddawanych oddziaływaniom.

Oznacza to, że próby „oderwania się” pedagogiki resocjalizacyjnej od praktyki społecznej i uczynienia z niej nauki teoretycznej sensu stricto (spotykane w środowisku akademickim), są pozbawione szerszej racjonalności i użyteczności pedagogicznej.

Stąd zdaniem recenzenta dorobek piśmienniczy Doktora Janusza Zielińskiego należy oceniać przede wszystkim właśnie z takiej perspektywy, nie lekceważąc oczywiście kontekstów i wątków stricte naukowych.

Analiza tekstów Habilitanta prowadzi do wniosku, że oceniane rozdziały, rozprawy i artykuły mają w większości charakter tekstów nastawionych na praktykę pedagogiczną a więc charakter pedagogicznie użyteczny, co zdaniem recenzenta niesie ze sobą określone wartości poznawcze.

Część tekstów posiada charakter badawczy, a część wpisuje się w szersze lub węższe teoretyczne konteksty pedagogiczne i pedagogiczno-psychologiczne.

Daje się zauważyć, że znaczna liczba artykułów i rozpraw ma charakter współautorski, szkoda tylko, że Habilitant nie określił wyraźnie swojego procentowego udziału w tekstach i w ten sposób znacznie utrudnił zobiektywizowaną ocenę własnego, autorskiego dorobku.

Analiza dorobku naukowego Habilitanta w zakresie rozdziałów w monografiach innych autorów, rozprawach i artykułach a także w książkach autorskich (bez pozycji wskazanej jako główne osiągnięcie naukowe) nie prowadzi do jednoznacznego rozstrzygnięcia co do wartości poznawczo-naukowej wszystkich wspomnianych publikacji, gdyż różnią się one między sobą jakością merytoryczną.

Są wśród nich niewątpliwie teksty interesujące i na wysokim poziomie merytorycznym ale również znajdują się publikacje charakteryzujące się powierzchownością i ograniczoną perspektywą poznawczą.

Niewątpliwie, doktor Janusz Zieliński wykazuje się aktywnością publikacyjną, co należy pochwalić ale również należy dostrzec wady tej aktywności związane z wielością

wątków merytorycznych i badawczych, które utrudniają znalezienie spójnej sylwetki naukowej. Pomocne w tym zakresie jest zestawienie treści publikacji z aktywnością społeczną i zawodową Habilitanta, która układa się w pewną logiczną całość i ukazuje określone priorytety naukowo-badawcze i społeczno-zawodowe.

Reasumując dotychczasowe ustalenia i biorąc pod uwagę wartość naukowo-badawczą i poznawczą analizowanych tekstów, przychylam się do pozytywnej oceny tej części z nich, która spełnia kryteria merytoryczne wymagane od kandydatów do awansu naukowego.

3. Główne osiągnięcie naukowe

Doktor Janusz Zieliński jako główne swoje osiągnięcie naukowe wskazał monografię pt. *„Resocjalizacyjne konteksty aktywności fizycznej”*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2023, s. 256 ISBN: 978-83-8277-096-4 II.

Praca licząca 254 str. maszynopisu składa się z dwóch części podzielonych na rozdziały i podrozdziały, zakończenia, bibliografii oraz spisu rycin i tabel. Całość pracy poprzedza wstęp pt. „W poszukiwaniu metod twórczej resocjalizacji”.

Książkę pozytywnie zrecenzowało dwóch profesorów: Prof. dr hab. Jerzy Nowocien z AWF Warszawa- znany i uznany ekspert z zakresu kultury fizycznej i sportu oraz dr hab. prof. Uniwersytetu Szczecińskiego Hubert Kupiec- ekspert od twórczych metod resocjalizacji, co niewątpliwie daje rękojmię wartości naukowej i poznawczej monografii.

Część pierwsza monografii nosi tytuł „Aktywność fizyczna i resocjalizacja-konteksty teoretyczne” i składa się z następujących rozdziałów (podzielonych na podrozdziały): 1.„Szkic aktywności fizycznej człowieka”, 2.„Geneza resocjalizacyjnych walorów aktywności fizycznej” i 3.„Resocjalizacyjny zasięg aktywności fizycznej”.

W pierwszym z nich- „Szkic aktywności fizycznej człowieka”, Autor zarysował szereg teorii i koncepcji naukowych dotyczących aktywności fizycznej i jej znaczenia w procesie rozwoju psychospołecznego człowieka ze szczególnym zwróceniem uwagi na złożone procesy socjalizacyjne związane z aktywnością fizyczną. Opisał również zjawiska i

czynniki związane z niekorzystnym oddziaływaniem aktywności fizycznej na sam ludzki organizm i konsekwencje tych czynników i zjawisk.

Rozdział drugi i trzeci- „Geneza resocjalizacyjnych walorów aktywności fizycznej” oraz „Resocjalizacyjny zasięg aktywności fizycznej”. Poświęcone są nie tylko teoretycznym i metodologicznym aspektom oddziaływań resocjalizacyjnych przez aktywność fizyczną ujętym w literaturze przedmiotu ale również praktycznym ich uzasadnieniom.

Autor przeprowadził w nich dyskusję na temat funkcji aktywności w procesie resocjalizacji osób pozbawionych wolności w kontekście koncepcji twórczej resocjalizacji, posiłkując się nie tylko książkami i artykułami piszącego te słowa recenzenta ale w dużym stopniu również inną literaturą a w tym i anglojęzyczną.

Cennym wkładem Habilitanta jest przedstawienie funkcji aktywności fizycznej w rozwijaniu i wzmacnianiu kompetencji poznawczych i interpersonalnych człowieka nieprzystosowanego społecznie. Autor wykazał bowiem, że uczestnicy treningów fizycznych rozwijają nie tylko odnajdują i kreują własne zainteresowania ale także dzięki temu samorealizują się w na nowo odkrytej rzeczywistości poznawczej i tożsamościowej.

Druga część monografii pt. Resocjalizacja przez aktywność fizyczną w badaniach naukowych” składa się z czterech rozdziałów: „Nieletni w procesie resocjalizacji przez aktywność fizyczną”, „Znaczenie aktywności fizycznej w resocjalizacji młodocianych przestępców”, „Aktywność fizyczna w resocjalizacji dorosłych przestępców”, „Kontrowersje wokół resocjalizacji przez aktywność fizyczną”.

Doktor Janusz Zieliński w oparciu o literaturę przedmiotu przedstawił w tych rozdziałach doniesienia z różnorodnych badań dotyczących znaczenia aktywności fizycznej w procesie resocjalizacji osób nieprzystosowanych społecznie. Zaprezentowane zostały w ramach zastosowanej analizy krytycznej krajowe i zagraniczne doświadczenia diagnostyczno-badawcze ukazujące zjawisko resocjalizacji poprzez aktywność fizyczną w kontekście podejmowanych prób podwyższenia jakości

oddziaływań resocjalizacyjnych powiązanych z cechami osobowości nieletnich, młodocianych oraz dorosłych przestępców.

Wśród zaprezentowanych badań Habilitant przedstawił wyniki z krajów o dużym doświadczeniu w resocjalizacji przez aktywność fizyczną (Wielka Brytania, USA, Australia) oraz z tych miejsc, gdzie te metody są rzadko spotykane (Nigeria).

Ciekawym rozdziałem jest "Kontrowersje wokół resocjalizacji przez aktywność fizyczną", w którym Habilitant na podstawie literatury przedmiotu oraz własnych badań i doświadczeń opisał argumenty przemawiające przeciwko aktywizowaniu fizycznym i sportowym osób nieprzystosowanych społecznie oraz argumenty potwierdzające słuszność wprowadzania aktywizacji sportowej dla osadzonych w procesie oddziaływania penitencjarnego.

Można uznać, że druga część monografii udanie opisuje przemyślenia i refleksje Autora dotyczące współczesnych dylematów resocjalizacji przez sport.

Znajdujemy tu bowiem środowiskowe poglądy na temat różnych sposobów podejścia do procesu resocjalizacji jednostek nieprzystosowanych społecznie, wzbogacone o krajowe i zagraniczne doniesienia dotyczące wdrożonych i realizowanych (z różnym zresztą skutkiem) programów penitencjarnych z zakresu aktywności sportowej osadzonych.

Niewątpliwie analizowana monografia „Resocjalizacyjne konteksty aktywności fizycznej” jest w jakimś sensie podsumowaniem dotychczasowej drogi naukowej doktora Janusza Zielińskiego. Mam nadzieję, że podsumowaniem a nie uwięzieniem lub zakończeniem tej kariery.

Habilitant bowiem w omawianej pracy podsumował swoje wieloletnie wysiłki naukowe związane z próbami badawczymi i teoretycznymi diagnozy wielorakich i złożonych funkcji szerzej i wężiej rozumianego sportu i aktywności fizycznej w funkcjonowaniu osobowo-społecznym i tożsamościowym osób z syndromem nieprzystosowania społecznego.

W swojej monografii doktor Janusz Zieliński podjął niewątpliwie ambitną próbę uchwycenia resocjalizacyjnej funkcji aktywności fizycznej, poprzez zaprezentowanie

zarówno przesłanek teoretyczno-metodologicznych jak i przesłanek praktycznych tej formy oddziaływań resocjalizacyjnych, wykazując wyraźnie walory resocjalizacyjne wszelkiej aktywności fizycznej i sportowej, o czym recenzent na podstawie swoich badań i teoretycznych analiz jest głęboko przekonany.

Głównym motywem książki przewijającym się przez większość jej treści jest metodycznie rozumiany trening sportowy uprawiany przez osoby pozbawione wolności, oparty na podstawach z zakresu współczesnych teorii resocjalizacji, który może stać się skuteczną metodą uspołeczniania jego uczestników, kreowania przez nich nowych parametrów tożsamości i tym samym będący efektywnym środkiem resocjalizacyjno-wychowawczym.

Jak pisałem w swoich książkach (Metody twórczej resocjalizacji, PWN, 2007 i inne) oddziaływania poprzez aktywność fizyczną kreują określone kompetencje osobowo-społeczne i dzięki temu współtworzą nowe wymiary tożsamości człowieka nieprzystosowanego społecznie.

Doktor Janusz Zieliński w swojej pracy podjął próbę poszerzenia wątków teoretyczno-metodycznych zawartych w moich pracach naukowych i z tego między innymi względu książkę „Resocjalizacyjne konteksty aktywności fizycznej” uważam za interesującą i wnoszącą wkład w rozwój współczesnej pedagogiki resocjalizacyjnej, pomijając zauważone usterki i słabości monografii.

W historii polskiej myśli resocjalizacyjnej aktywność sportowa i fizyczna osób nieprzystosowanych społecznie była w rozmaity sposób interpretowana i traktowana.

Jak można zauważyć w bogatej literaturze przedmiotu nie poświęca się jej zbyt wiele miejsca. Nadal jest traktowana jako systemowy przywilej dla osób inkarcerowanych a nie metodyczny sposób przemiany osobowo-tożsamościowej jednostek z syndromem nieprzystosowania społecznego i izolowanych społecznie.

A przecież wśród metod twórczej resocjalizacji opracowanych przez recenzenta znajduje się metoda resocjalizacji przez aktywność sportową, która może być regulatorem funkcjonalnych sposobów myślenia o samym sobie i własnych priorytetach życiowych.

Zasady obowiązujące w różnych dyscyplinach sportowych narzucają preferowane interakcje społeczne, które mogą różnicować postępy wśród uczestników oddziaływań sportowych. Aktywność sportowa może wpływać na zmiany zachowań i postaw jednostek nieprzystosowanych społecznie a ze względu na swoją popularność może być uzupełnieniem (jednym z elementów) strategii resocjalizacyjnej.

Aktywność sportowa stanowi także alternatywę dla słabszych osiągnięć edukacyjnych, zablokowanej aspiracji i niskiej samooceny. Kształtuje samodyscyplinę trenujących i umiejętność odraczania gratyfikacji i może być katalizatorem lub nawet reduktorem agresji lub frustracji.

Na koniec można zadać pytanie czy książka doktora Janusza Zielińskiego spełnia oczekiwania recenzenta?

Biorąc pod uwagę podjęty w monografii ważny problem i jego znaczenie naukowe i metodyczne dla pedagogiki resocjalizacyjnej a patrząc szerzej dla nauk o resocjalizacji- odpowiedź brzmi- zdecydowanie tak.

Biorąc natomiast pod uwagę jakość niektórych merytorycznych treści zawartych w monografii i celowościowy dobór uzasadnień teoretycznych i empirycznych odpowiedzi nie jest już tak jednoznaczna.

Uwagi polemiczne może budzić między innymi sposób doboru prezentowanych treści w rozdziale czwartym, piątym i szóstym (część trzecia monografii) w którym został pominięty dorobek w zakresie wykorzystania w resocjalizacji aktywności sportowej szeregu państw europejskich min. Niemiec, a opisywane zjawiska są na ogół pozbawione autorskich, krytycznych komentarzy Habilitanta. Dostrzegalny jest także brak w analizowanej książce pogłębionych badań autorskich dotyczących opisywanego problemu.

Nie mniej jednak pozycja wydawnicza doktora Janusza Zielińskiego jest interesująca i wartościowa poznawczo również ze względu na ograniczoną liczbę pozycji naukowych z zakresu resocjalizacji poprzez aktywność fizyczną i sportową znajdujących się na półkach księgarskich w Polsce.

Już sam fakt, że Autor konsekwentnie, od lat zajmuje się problemem osobowo-społecznych funkcji aktywności fizycznej i sportowej w przestrzeni rozmaitych środowisk społecznych (co w rodzimych naukach pedagogicznych jest rzadkością), zdaniem recenzenta zasługuje na docenienie.

Ponadto, Habilitant konsekwentnie wciela w życie teoretyczne i badawcze wątki oraz podchodzi refleksyjnie do własnych działań pedagogicznych i społecznych (między innymi w AZS), co można uznać za realizację ważnej idei praktycznej użyteczności nauk pedagogicznych, które w ten sposób potwierdzają swoje znaczenie w kreowaniu i poprawianiu ludzkiego życia.

Dorobek z zakresu pisarstwa naukowego jest ważnym wskaźnikiem rozwoju osób starających się o awans naukowy i w tym zakresie Habilitant spełnia to kryterium w sensie liczbowym i częściowo jakościowym, aczkolwiek miejscami można mieć zastrzeżenia co do rozproszonego zakresu merytorycznego tego dorobku oraz jakości merytorycznej niektórych publikacji.

Nie mniej jednak tematyka poruszanych w licznych publikacjach problemów i zjawisk ważnych z naukowego (pedagogicznego) i społecznego punktu widzenia, oscylująca wokół wątków powiązanych z ludzką aktywnością fizyczną i sportową, ze szczególnym uwzględnieniem osób z syndromem nieprzystosowania społecznego, wpisuje się konsekwentnie w zainteresowania badawcze, społeczne i dydaktyczne doktora Janusza Zielińskiego i świadczy o jego rozwoju naukowym.

4. Wniosek końcowy

Biorąc pod uwagę całościową analizę dorobku naukowego Habilitanta a także Jego aktywność zawodową i społeczną, która pozostaje w ścisłej korelacji z analizowanym dorobkiem publikacyjnym, przychylam się do pozytywnej oceny dorobku naukowego i badawczego doktora Janusza Zielińskiego i wnoszę do Rady Dyscypliny Pedagogika w Uniwersytecie Rzeszowskim o dopuszczenie doktora Janusza Zielińskiego do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

Prof. dr hab. dr h. c. Marek Konopczyński

